

Netwerkdag 2016

Manifest voor de netwerken van de toekomst

Inge Van de Walle en Astrid De Bruycker

De lokale netwerken hebben de voorbije jaren een sprintje getrokken. Vorig jaar dienden maar liefst 19 gemeenten een afsprakennota in, wat het aantal netwerken op 104 brengt. Een tiental gemeenten staat dit jaar nog in de startblokken. Maar vandaag houden we even halt. We kijken kort achterom, grondig om ons heen en blikken dan vooruit naar de rest van de piste.

Lokale netwerken zijn gegroeid uit de lokale praktijk. Steden en gemeenten waar de lokale vrijetijdsdiensten, het OCMW en verenigingen van mensen in armoede nauwer gingen samenwerken, bleken meer impact te hebben. De Vlaamse overheid zag daarin een hefboom en zorgde voor regelgeving om deze best practice verder uit te rollen. Het oorspronkelijke triumviraat kent vandaag vele vormen, maar het basisidee staat er nog altijd: samenwerking! Werk samen aan een draagvlak voor het grondrecht op vrije tijd. Maak samen een analyse van lokale noden en opportuniteiten. Stel samen prioriteiten en beslis samen over een aanpak.

Vandaag houden we halt, kijken we rondom ons, en zijn ze dus met 104, de steden en gemeenten die een lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie draaiende houden. We zien netwerken die heel actief zijn: ze komen regelmatig samen, zetten dialoog op met mensen in armoede, maken het verschil op vele vlakken. Andere netwerken zitten wat in het slop, omdat de trekker van job veranderde, omdat na de realisatie van een kortingspas de actiebereidheid bij de partners wat terugviel, omdat het bestuur andere prioriteiten naar voren schuift...

Om meer zicht te krijgen op hoe die netwerken nu precies functioneren, vroegen we aan Bart en Peter van OASeS om hun oor te luisteren te leggen bij de netwerkcoördinatoren of 'trekkers', zoals ze meestal worden genoemd. De resultaten kreeg u zopas netjes voorgesteld. Elk vanuit uw eigen ervaring zal u nu eens herkenkend geknikt hebben en dan weer meewarig het hoofd geschud. Ook

voor ons bij Dēmos lagen sommige resultaten geheel in de lijn der verwachtingen, en waren andere eerder een verrassing.

We lichten er graag enkele elementen voor u uit.

- Wat ons echt heel blij stemt, is vast te stellen dat de lokale netwerken vandaag in zee gaan met een regenboog aan partners. Er zijn natuurlijk de decretaal bepaalde partners, die er overal bij zijn: de vrijetijdsdiensten, het OCMW of Sociaal Huis en een sociale organisatie die mensen in armoede vertegenwoordigt in de schoot van het netwerk.
Maar daarnaast blijkt ook dat maar liefst 1 op 4 van de netwerken structureel samenwerkt met de Dienst Integratie. Niet onbelangrijk in het licht van het hoge armoederisico van Vlamingen met een migratie-achtergrond, of van de vluchtelingen die de komende maanden en jaren een plek proberen te vinden in de Vlaamse steden en gemeenten. In 1 netwerk op 5 zijn het buurtwerk en een CAW vaste partner. Bij 1 op 6 de academie of samenlevingsopbouw. 1 netwerk op de 10 werkt dan weer samen met een psychiatrisch zorgcentrum of met bijvoorbeeld de lokale afdeling van de Gezinsbond.
- Die brede intersectorale samenwerking heeft ook een keerzijde: de structurele verankering van het netwerk in de verschillende organisaties die er deel van uitmaken, blijft een werkpunt. Een derde van de coördinatoren vindt de acties niet evenwichtig verdeeld over de verschillende partners.
- Een conclusie die voor ons niet bepaald als een verrassing kwam, is dat de impact van de samenwerking met sociale organisaties die mensen in armoede vertegenwoordigen nog voor verbetering vatbaar is. En daarmee raken we aan de essentie van de lokale netwerken: want in het openbreken van die toch soms gesloten cirkel van gemeentelijke diensten naar verenigingen, middenveld en burgers uit de doelgroep zelf, in dat openbreken ligt mogelijk de grootste kans om tot een vrijetijdsbeleid te komen dat voor mensen in armoede echt het verschil maakt. Is dat gemakkelijk? Neen. Mensen in armoede zijn niet altijd georganiseerd, en een goede vertegenwoordiger vinden die engagement kan opnemen is zeker

in kleine gemeenten niet vanzelfsprekend. Maar ook in de grote netwerken, waar meer coördinatoren de stem van mensen in armoede goed vertegenwoordigd vinden, betekent die grotere betrokkenheid niet altijd meer impact. Mensen in armoede of hun vertegenwoordigers zitten dus wel rond de tafel, van bij het begin, en we houden rekening met hun expertise, maar in ruwweg 1 netwerk op de 3 was die inbreng niet richtinggevend.

- Dat allemaal voor de samenwerking binnen de gemeente. Wij vroegen ons vervolgens af: kijken de lokale netwerken ook 'over het muurtje'? Naar de andere gemeenten en hoe zij het recht op vrije tijd van mensen in armoede realiseren? Het onderzoek van OASeS toont helaas aan dat van regionale samenwerking vandaag amper sprake is. Zo antwoordt een derde van de coördinatoren dat de vraag of er een goede samenwerking is met netwerken in omliggende steden en gemeenten voor hen simpelweg niet van toepassing is, daarmee wellicht bedoelend dat er geen enkele vorm van samenwerking bestaat. Slechts 1 op de 5 netwerken kent wel een goede regionale samenwerking.
- Tot slot, een laatste element dat bij het rondom ons kijken onze aandacht trekt. Meer dan de helft van de coördinatoren stelt dat het trekkingsrecht, de jaarlijkse subsidie die gemeenten met een netwerk krijgen, niet volstaat. In de grotere gemeenten loopt dat op tot 2 op de 3 netwerken. Betekent dat dat gemeenten geen extra inspanningen meer leveren? Integendeel: 8 op de 10 gemeenten investeren bovenop de cofinanciering nog extra middelen in de vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede. Netwerken lijken dus vooral te zeggen: we willen nóg meer kunnen doen.

Tot zover de kritische blik op de situatie van vandaag. Voor u ons nu van zwartkijken gaat beschuldigen, stellen we u gerust: in elk van de uitdagingen die we formuleren, liggen weer kansen vervat. Voor elk obstakel op de weg die nog voor ons ligt, zoeken we vandaag, mét u, naar de meest elegante wijze om dat obstakel neer te halen.

We kijken vooruit, met de rug gericht, en hebben een drieledig plan om weer wat dichterbij die finish die 'waardevolle vrijetijdsbeleving voor iedereen' heet te geraken.

1. We doen meer
2. We doen het samen
3. En we zien het groter

Om dit plan waar te maken, wil Dēmos ook de komende jaren uw *compagnon de route* zijn. We verklaren ons nader:

1. Lokale netwerken doen meer

We vermeldden het daarnet al: heel wat netwerkcoördinatoren geven aan dat er meer acties nodig zijn om de doelstellingen in hun netwerk te bereiken. Dat is een kwestie van centen – het trekkingsrecht is niet royaal -, maar ook: van draagvlak, van verantwoordelijkheden en van noden die doorheen de tijd evolueren.

Steden en gemeenten krijgen door decentralisering een pak meer autonomie en bevoegdheid. Denkt u maar aan de middelen voor lokaal cultuur-, jeugd- en sportbeleid die Vlaanderen sedert begin dit jaar niet langer oormerkt. Het vraagt alerte lokale actoren en bereidwillige politici om te blijven kiezen voor waardevolle vrijetijdsbeleving, ook voor mensen die het moeilijk hebben.

En die mensen die het moeilijk hebben, verminderen niet in aantal. 11% van de Vlamingen leeft onder de armoedegrens. Kinderarmoede blijft stijgen. Die armoede is ook meer dan ooit een zaak van de lokale overheid, nu we bijvoorbeeld een verschuiving zien van mensen die voorheen een werkloosheidsuitkering ontvingen, maar vandaag op een leefloon van het OCMW aangewezen zijn. Filip De Rynck, professor bestuurskunde aan de UGent, verwoordde het op de laatste trefdag van het VVSG als volgt: "Gemeenten en steden worden in toenemende mate platformen voor conflicten tussen sociale groepen: mensen die uitgesloten zijn, diegene die dat nog net niet zijn en diegene die altijd de dans ontspringen."

'Meer doen' betekent ook: weten dat de uitdagingen ook buiten het eigen speelveld liggen en dat we een rol te vervullen hebben om ook daar aan het draagvlak te

bouwen. Want u kan als cultureel centrum wel beslissen om het einduur van de voorstellingen duidelijk te communiceren, zodat mensen die met het openbaar vervoer komen zich goed kunnen organiseren. Maar als vervolgens die laatste bus door besparingen bij De Lijn niet meer rijdt, zijn we allen weer verder van huis. Cultuur, jeugd en sport kunnen en moeten vandaag politiseren én dus het recht op vrijetijd voor kwetsbare groepen op de agenda blijven zetten. Ze hebben de kracht om de democratische participatie van kwetsbare mensen in onze samenleving te versterken.

2. Lokale netwerken doen het samen

In het meest recente jaarboek armoede klinkt een opvallend pleidooi voor netwerken. Omdat sociale uitsluiting zich op meerdere levensdomeinen tegelijk situeert, zijn netwerken die uiteenlopende actoren met elkaar verbinden cruciaal. Reden genoeg om ook de lokale netwerken vrijetijdsparticipatie te versterken, niet in het minst door de samenwerking met mensen in armoede en hun vertegenwoordigers verder uit te bouwen. Zoals we eerder al vaststelden, kan de impact van die armoedepartner nog een pak beter. Een interessant gegeven om daarnaast te leggen, is de vaststelling dat een grote meerderheid van coördinatoren (bijna 8 op 10) aangeeft dat informele overlegmomenten met partners even waardevolle input genereren als de formele samenkomsten van het netwerk. 1 op de 3 coördinatoren vindt de eerste zelfs waardevoller dan de tweede. Misschien liggen hierin dus kansen: in het creëren van minder formele ontmoeting tussen mensen in armoede, hun vertegenwoordigers en de mensen die het cultuur-, jeugd- en sportbeleid van de stad een gezicht geven. In het daadwerkelijk samen vormgeven aan jeugdwerk-, cultuur- en sportinitiatieven, met mensen in armoede en andere welzijnspartners.

3. Lokale netwerken zien het groter

Gevraagd naar de ondersteuningsnaden bij lokale netwerken, willen de netwerkcoördinatoren heel duidelijk dat Dēmos verderzet wat het nu al doet: algemene informatie verstrekken, lokale begeleiding bieden bij de opstart van netwerken en bij de ontwikkeling van visie, doelstellingen en acties. Ook van de

andere vormen van ondersteuning die de onderzoekers suggereerden, is er eigenlijk weinig wat u níet wilt van Dēmos. Maar het duidelijkste appel situeert zich op het vlak van de regionale samenwerking. We zagen al dat regionale samenwerking nog op een laag pitje staat. Samen met het feit dat 9 op de 10 coördinatoren vragende partij zijn voor praktijkuitwisseling en intervisie met andere lokale netwerken, is dat een duidelijk appel aan Dēmos.

We bekijken daarom of we voor sommige aspecten van de lokale netwerken vrijetijdsparticipatie voor mensen in armoede de schaal kunnen vergroten: want over de grenzen van gemeenten heen zijn de uitdagingen soms erg gelijkend, kunnen efficiënte én effectieve oplossingen ontstaan en kunnen boeiende lerende netwerken groeien.

De Amerikaanse politicoloog Benjamin Barber stelt het onomwonden: landen zijn achterhaald, burgermeesters 'rule the world'. De toekomst is lokaal, want daar zien we de moeilijkheden, maar ook de mogelijkheden het eerst. Dat brengt ons tot deze oproep: laten we de mouwen opstropen, de kuiten smeren en samen naar die finish trekken. Ready, set, go!